

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044)251-62-62, факс (044)520-03-25
E-mail: slg@amcu.gov.ua Web: [http:// www.amc.gov.ua](http://www.amc.gov.ua) Код ЄДРПОУ 00032767

18.03.2019 № 128-291/01-3618

На №

від

Кабінет Міністрів України

Про запровадження конкуренції на оптовому ринку електроенергії

Законом України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) передбачено, що з липня 2019 року торгівля електроенергією в Україні має відбуватися на ринкових засадах. При цьому відповідно до частини другої статті 3 Закону функціонування ринку електричної енергії має здійснюватися на принципах добросовісної конкуренції, забезпечення балансу між попитом та пропозицією електричної енергії, рівності прав на продаж та купівлю електричної енергії.

За результатами комплексного дослідження ринку електричної енергії та енергетичного вугілля (далі – Дослідження) Антимонопольним комітетом України (далі - Комітет) 01.06.2016 було схвалено Звіт¹, який серед іншого містив аналіз факторів, що створюють бар'єри для переходу України до конкурентної моделі ринку електричної енергії. Пропозиції щодо вжиття заходів для усунення цих бар'єрів були направлені Комітетом до Кабінету Міністрів України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості (далі – Міненерговугілля), Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), інших зацікавлених органів влади та учасників ринку. Більшість рекомендацій Антимонопольного комітету України виконано. Разом із тим невирішеним залишається ряд питань, що за певних умов може призводити до обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електроенергії (наведено у додатках 1, 2).

Так, у діючій моделі ринку тарифи на електроенергію ДП «НАЕК Енергоатом» та ПАТ «Укргідроенерго» встановлює НКРЕКП відповідно до затверджених у встановленому порядку методик. Тарифи на електроенергію теплових електростанції (далі – ТЕС), у тому числі й групи ДТЕК, встановлюються відповідно до Правил ринку та затверджуються НКРЕКП. При цьому загальний пул коштів ринку обмежується прогнозованою оптовою

¹З текстом Звіту про результати комплексного дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля й матеріалами презентації Звіту можна ознайомитись за посиланням <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/125982>

ринковою ціною, яку формує НКРЕКП відповідно до Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 23.03.2016 за № 428/28558 (далі - Порядок).

Зазначений Порядок був прийнятий на виконання рекомендацій Комітету від 17.09.2015 № 12-рк. При цьому до 2016 року в Україні була відсутня методика визначення ціни енергетичного вугілля для генеруючих компаній ТЕС. Як наслідок, прогнозна Оптова ринкова ціна на електричну енергію (далі – ОРЦ) та відповідно закупівельні ціни на електричну енергію ТЕС регулювались у «ручному режимі» без прив'язки до ринкових індикаторів.

На сьогодні в діючій моделі ринку державне регулювання не дозволяє енергогенеруючим компаніям самостійно встановлювати ціни на електроенергію. Натомість, після повноцінного запровадження лібералізованої моделі ринку, державне регулювання буде значно послаблене, а в окремих сегментах ринку генеруючі компанії самостійно встановлюватимуть ціни на вироблену електроенергію. Зважаючи на високий рівень концентрації ринку (сукупна частка п'яти компаній становить понад 90 відсотків), одним із найважливіших завдань, на думку Комітету, є створення таких «правил гри» на ринку, які б спонукали цих суб'єктів до жорсткої конкуренції, у тому числі й цінової, та мінімізували можливість для вчинення ними антиконкурентних узгоджених дій та/або зловживань ринковою владою шляхом встановлення необґрунтовано завищених цін на електроенергію та/або створення штучного дефіциту, наслідком якого також може бути встановлення монопольно високих цін.

Враховуючи кращі Європейські практики, оптимальним механізмом, який дозволив би запровадити конкуренцію на оптовому ринку електроенергії України, є запровадження **біржової торгівлі електроенергією на ринку двосторонніх договорів**. На думку Комітету, саме біржові торги здатні забезпечити реалізацію принципу функціонування ринку електричної енергії на конкурентних засадах, що передбачений Законом, та не допустити можливих порушень законодавства про захист економічної конкуренції насамперед учасниками ринку.

При цьому такі торги повинні бути запроваджені з одночасним дотриманням загальних принципів і порядків проведення біржових торгів, зокрема:

- **єдиною системою електронної торгівлі електричною енергією із забезпеченням одночасного рівного доступу до неї всіх покупців та продавців;**
як результат: максимізація попиту та пропозиції з метою створення сприятливих умов для конкуренції як серед виробників, так і серед покупців;
- **організатор торгів повинен бути рівновіддаленим від усіх учасників купівлі-продажу електроенергії;**

як результат: незацікавленість організатора торгів дозволить знизити ризики можливого маніпулювання ринком та можливого надання необґрунтованих переваг одним учасникам перед іншими;

- **конфіденційність (знеособлення) учасників торгів, як продавців, так і покупців до закінчення торгової сесії;**

як результат: торги повинні бути «закритими» до закінчення торгової сесії, тобто проводитись за біржовим принципом. Зазначене дозволить мінімізувати ризики антиконкурентної узгодженої поведінки між учасниками;

- **розміщення «подрібнених» лотів для можливості залучення більшої кількості учасників;**

як результат: «дрібні» лоти дозволять залучити якомога більшу кількість потенційних покупців та, як наслідок, підсилити конкуренцію від покупців;

- **максимальну інформованість учасників ринків про торги та прозорість процедури їх проведення;**

як результат: доступ до торгів усіх зацікавлених учасників (продавців/покупців) для максимального збалансування попиту та пропозиції, недискримінація учасників торгів;

- **створення умов, за яких організатор торгів, як торговий майданчик, не буде зацікавлений у зміні (підвищенні) ціни;**

як результат: уникнення можливого маніпулювання ринком організаторами торгів;

- **дотримання принципу вільного ціноутворення;**

як результат: дотримання ринкових принципів ціноутворення, які в тому числі передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії»;

- **торгівля стандартизованими продуктами (база, пік, не пік; доба, декілька діб, тиждень, місяць, квартал, рік);**

як результат: організована торгівля стандартизованими продуктами (база, пік, не пік тощо), а також можливість продажу електроенергії не тільки на добу наперед, а й на більш тривалий строк - на декілька днів/тиждень/квартал/рік наперед) дозволить збалансувати попит і пропозицію на ринку та знизить витрати учасників ринку на хеджування ризиків.

Комітет із зазначеними пропозиціями, а також із пропозиціями щодо відкриття імпорту електроенергії, який міг би створити суттєвий конкурентний тиск на вітчизняних виробників, неодноразово звертався до Міненерговугілля (листи від 19.04.2018 № 128-29/02-4902, від 03.08.2018 № 128-29/02-9886, рекомендації Комітету від 12.12.2017 № 30-рк, копії додаються). Натомість проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами», надісланий до Антимонопольного комітету України листом Міненерговугілля від 05.02.2019 № 01/29-1234 (вх. № 6-01/1545 від 05.02.2019) не

тільки не враховує пропозицій Комітету, а, навпаки, створює передумови для зростання цін на електроенергію. Пропозиції Комітету за результатами розгляду зазначеного проекту постанови надіслані Міненерговугіллям листом Комітету від 11.02.2019 № 128-08.4/02-1926 (копія додається).

Враховуючи викладене, з метою запровадження конкуренції на ринку електроенергії та недопущення створення умов для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, керуючись статтею 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», просимо доручити **Міністерству енергетики та вугільної промисловості України:**

1. Врахувати викладені пропозиції Комітету під час розробки проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення електронних аукціонів із продажу електричної енергії на ринку двосторонніх договорів».
2. За необхідності ініціювати внесення змін до Закону України «Про ринок електричної енергії» щодо впровадження організованої торгівлі електроенергією та стандартизованими продуктами, які будуть продаватись на ринку двосторонніх договорів для всіх учасників ринку незалежно від форм власності.

- Додатки:
1. Лист Міненерговугіллям від 06.06.2017 № 128-29/02-6138 на 3 арк. в 1 прим.
 2. Таблиця виконання рекомендацій та пропозицій Комітету на 14 арк. в 1 прим.
 3. Лист Міненерговугіллям від 19.04.2018 № 128-29/02-4902 на 3 арк. в 1 прим.
 4. Лист Міненерговугіллям, НКРЕКП та КМУ від 03.08.2018 № 128-29/02-9886 на 4 арк. в 1 прим.
 5. Рекомендації Комітету від 12.12.2017 № 30-рк на 3 арк. в 1 прим.
 6. Лист Міненерговугіллям від 11.02.2019 № 128-08.4/02-1926 на 4 арк. в 1 прим.
 7. Лист в. о. Голови Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Домбровському О.Г. від 30.08.2018 № 128-29/02-11190 на 4 арк. в 1 прим.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ